

Ústavný súd SR

**Hlavná 110
042 65 Košice**

V Bratislave dňa __ / __ / _____

N Á V R H

podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky

na:

- posúdenie ústavnosti § 5 zákona č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch
- posúdenie ústavnosti § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon
- posúdenie ústavnosti § 148 ods. 3 písm. d) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon

Navrhovatelia: poslanci Národnej rady Slovenskej republiky

Zastúpení: _____
poslanec Národnej rady Slovenskej republiky

Prílohy: - listiny s podpismi navrhovateľov a so splnomocnením na zastupovanie

ČASŤ A – Posúdenie ústavnosti § 5 zákona č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch

Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“) podľa článku 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“ alebo „Ústava SR“) a § 37 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, podávajú návrh na začatie konania o posúdení súladnosti § 5 zákona č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch (ďalej aj „zákon o umeleckých fondoch“ alebo „ZUF“) s ustanoveniami čl. 12 ods. 2, čl. 13 ods. 3 a čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1 Ústavy SR, čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dodatok“ alebo „Dodatkový protokol“) a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor“), a to z **nasledovných dôvodov**:

1. Úvod

Podľa § 5 zákona č. 13/1993 Z.z. o umeleckých fondoch (ďalej len „ZUF“) sú všetci príjemcovia autorských odmien a odmien výkonných umelcov, vrátane ich dedičov, povinní odvádzať 2-5 % zo svojich hrubých (nezdanených) príjmov umeleckým fondom. Ide o verejnú povinnosť, ktorá osobitne zaťažuje len vybrané osoby, ktoré sú kreatívne činné – umelci a vedci. Tieto príspevky sú odvádzané vybraným štátom zriadením fondom, ktoré ich následne prerozdeľujú za účelom podporovania tvorivej literárnej, vedeckej a umeleckej činnosti.

Postavenie osoby umelca a vedca je tak na Slovensku citeľne horšie ako postavenie bežného podnikateľa alebo občana v rovnakej situácii. Zatiaľ, čo bežný podnikateľ alebo občan platí iba daň z príjmu vo výške 19, resp. 22 % bez ohľadu na typ povolania, umelci a vedci musia navyše ešte pred týmto „všeobecným“ zdanením svojich príjmov odvieť sumu 2-5 % zo svojich *hrubých* (nezdanených) príjmov umeleckým fondom. Konečné daňové zaťaženie umelcov a vedcov je tak *o približne 2-5 % vyššie* než daňové zaťaženie zvyšku obyvateľstva. Toto nerovné zaobchádzanie s umelcami a vedcami je diskriminačné z viacerých dôvodov, ktoré uvádzame nižšie. Obmedzenie práva na pokojné užívanie majetku (čl. 1 Dodatkového protokolu) - daňové zaťaženia – tak neplatia rovnako pre všetky prípady (čl. 13 ods. 3 Ústavy), keďže z dôvodu „iného postavenia“ (čl. 12 Ústavy) sú umelci a vedci znevýhodňovaní oproti zvyšku obyvateľstva. Odvody do umeleckých fondov pritom nesledujú žiadny cieľ, z ktorého by priamo benefitovali *iba* umelci a vedci (napr. osobitné poistenie), ale ciele, z ktorých naopak benefituje spoločnosť ako taká. Hoci sú to ciele hodné nasledovania, nemožno ich uskutočňovať zaťažovaním len vybranej časti spoločnosti.

1.1. Kto a ako platí

Napádané ustanovenie § 5 ZUF stanovuje:

(1) *Príjemcovia autorských odmien a odmien výkonných (reprodukčných) umelcov odvádzajú fondom s výnimkami uvedenými v odsekoch 2 a 3 príspevok vo výške 2 % z ich hrubých príjmov.*

(2) *Dedičia autorských práv, ak dosiahnu ročný príjem z autorských odmien viac ako 1 660 eur, odvádzajú fondom príspevok vo výške 3 %, ak dosiahne tento. ich príjem viac ako 3 319 eur ročne, odvádzajú príspevok vo výške 5 % celkových ročných hrubých príjmov.*

(3) *Príspevok podľa odseku 1 sa neodvádza z príjmov zo závislej činnosti.*

Napriek tomu, že príspevky do fondov sa neodvádzajú z príjmov zo závislej činnosti, povinnosť odvádzať príspevky z autorskej odmeny má dopad na niektoré bežné formy práce umelcov a vedcov. V praxi povinnosti podľa § 5 ZUF budú dopadať na situácie ako:

- spisovateľovi (fyzickej osobe), ktorý licencuje svoju novú knižku, musí jeho vydavateľstvo pred vyplatením odmeny zraziť 2 % z autorskej odmeny a odvieť ich Literárnemu fondu,

- vedcovi (fyzickej osobe), ktorý licencuje svoje odborné články, musí jeho vydavateľstvo pred vyplatením odmeny zraziť 2 % z autorskej odmeny a odvieť ich Literárnemu fondu,
- kapele (právnickej osobe), ktorá licencuje svoju hudbu, musí jeho hudobné vydavateľstvo pred vyplatením odmeny zraziť 2 % z autorskej odmeny a odvieť ich Hudobnému fondu,
- filmovému štúdiu (právnickej osobe), ktoré zabezpečilo vytvorenie filmu, musia jeho obchodní partneri premietajúci filmy (napr. kiná, knižnice, a pod.) zraziť 2 % z autorskej odmeny a odvieť ich Hudobnému fondu,
- architektonickému štúdiu (právnickej osobe), ktoré licencuje svoj projekt výstavby musia jeho klienti pred vyplatením odmeny zraziť 2 % z autorskej odmeny a odvieť ich Fond výtvarných umení,

Pokiaľ umelec alebo vedec prijíma autorskú odmenu zo závislej činnosti, povinnosť odvieť príspevok do príslušného fondu sa naňho podľa § 5 ods. 3 ZUF nevzťahuje. Preto v prípade, ak je umelec zamestnancom, jeho samotný príjem za dané dielo nie je znížený o povinný príspevok. Avšak, ak jeho zamestnávateľ poskytne za odmenu toto dielo ďalej, táto tretia osoba už je povinná uhradiť odmenu zníženú o príspevok do umeleckých fondov. Takto je v konečnom dôsledku *nepriamo ukrátený aj umelec v pozícií zamestnanca*.

Taktiež sú touto osobitnou povinnosťou zaťažení dediči týchto osôb, ktoré naďalej profitujú z autorskoprávnej ochrany poskytovanej autorským dielam.

Až po zrazení vyššie uvedených príspevkov je každý umelec alebo vedec ďalej normálne zdanený podľa daňovej legislatívy ako zvyšok občanov a podnikateľov. Príspevková povinnosť do umeleckých fondov tak vytvára *osobitné verejné zaťaženie majetku a povolania*, ktoré sa vzťahuje len na osoby v postavení umelca alebo vedca, činné a odmeňované na základe súkromných práv im zvereným podľa Autorského zákona. Tieto osoby sú znevýhodnené oproti iným skupinám obyvateľstva pri zhodnocovaní svojho majetku a výkone svojho povolania len z dôvodu, že vykonávajú tvorivú umeleckú alebo vedeckú činnosť.

Umelci a vedci sú tak zaťažovaní falošnou solidaritou, ktorá je síce ospravedlňovaná ušľachtilým cieľom, no presadzovaná prostriedkami, ktoré sú protiústavné v dnešnej demokratickej spoločnosti.

1.2. Komu a načo sa prispieva

Poslanie fondov a spôsob napĺňania poslania je dané priamo zákonnou úpravou (§2 ods. 2 a 3 ZUF). Bližšie spôsoby použitia prostriedkov upravujú štatúty fondov, v zmysle ustanovenia §2 ods. 4. Napríklad Literárny fond podľa svojho štatútu, a v súlade s ďalšími vnútornými predpismi – vykonávacími smernicami¹, podporuje tvorivú činnosť poskytovaním štipendií, vyhlasovaním tvorivých súťaží, poskytovaním tvorivých pobytov v domoch Literárneho fondu, poskytovaním prémieí, poskytovaním cien atď. Konkrétne údaje o podpornej činnosti je možné získať z Výročných správ Literárneho fondu.²

Napriek na prvý pohľad uspokojivo ustanovenému systému podpory činnosti a informovania o podpornej činnosti sa v médiách objavili pochybnosti o fungovaní fondov v súčasnej podobe, napr. pochybnosti o transparentnosti udelených podpôr alebo ich účele (Filipko Richard. *Rozdeľovanie peňazí z Literárneho fondu: Kto si nimi prilepšuje?*, Život.sk [05.03.2014]³ ; Filipko Richard. *Michal Hvorecký: Literárny fond vyhovuje úzkej skupine ľudí*, Život.sk[11.03.2014]⁴ ; Trško Michal. *Literárny fond dáva*

¹http://litfond.sk/index.php/kategoria/artikel/formy_podpornej_cinnosti5/

²http://litfond.sk/index.php/o_fonde/vyroczne_spravy/

³<http://zivot.cas.sk/clanok/16291/rozdelovanie-penazi-z-literarneho-fondu-kto-si-nimi-prilepsuje>

⁴<http://zivot.cas.sk/clanok/16287/michal-hvorecky-literarny-fond-vyhovuje-uzkej-skupine-ludi>

peniaze aj svojim, SME.sk [13.05.2012]⁵). Medzi umelcami dokonca nespokojnosť s fungovaním umeleckých fondov prerástla v petíciu za zrušenie fondov, pod ktorú sa podpísalo viac ako 1.300 osôb.⁶

1.3. Sledovanie správneho cieľa nesprávnymi prostriedkami

Cieľ sledovaný § 5 ZUF je iste nasledovaniashodný a legitímny. Každá zdravá spoločnosť by mala podporovať „tvorivú literárnu, vedeckú a umeleckú činnosť“, ktorá nie len prispieva k rozvoju kultúry, demokracie a občianskej spoločnosti, ale aj celkovo umocňuje citlivosť a upriamuje pozornosť občanov k celospoločenským problémom. Spochybniteľný nie je ani fakt, že by podpora a odmena tvorivej činnosti nemala byť plne ponechaná na trh s umeleckou a odbornou tvorbou. V oblastiach, kde trh nie je schopný zabezpečiť existenciu tvorby, je na mieste, aby štát podporoval umelcov a vedcov aj z verejných zdrojov. Toto podanie preto nenamieta proti samotnému cieľu, alebo myšlienke existencie umeleckých fondov. Namieta však proti tomu, že zákon o umeleckých fondoch sa tento cieľ snaží naplniť *ústavne nedovolenými prostriedkami*.

Prečo by tí, ktorí svojou prácou kultúru tvoria, mali ako jediní prispievať k jej ďalšiemu rozvoju? Literatúra, film či divadlo slúžia, ako už bolo uvedené, celej spoločnosti. Je preto nepochopiteľné, že *výlučne* majetok umelcov má byť použitý na uspokojenie takejto celospoločenskej potreby.

2. Posúdenie ústavnosti

(1) Ustanovenie § 5 ZUF nie je podľa navrhovateľov v súlade s ustanoveniami čl. 12 (rovnosť), čl. 13 (obmedzenie základných práv a slobôd), čl. 20 ods.1 (ochrana majetku) a čl. 35 (právo podnikat' a vykonávať inú zárobkovú činnosť) Ústavy SR a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru (pokojné užívanie majetku) a čl. 14 Dohovoru v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

(2) V podaní vysvetlíme, prečo máme za to, že § 5 ZUF je nesúladný s ústavne garantovaným právom na pokojné užívanie majetku podľa čl. 20 Ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu. Následne bude výklad pokračovať tým, prečo je daná úprava v rozpore s právom na rovnaké zaobchádzanie na podklade práva vlastníť majetok / práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 12 ods. 2 a 13 ods. 3 Ústavy a čl. 14 Dohovoru. Takisto bude poukázané na nesúlad s právom podnikat' a vykonávať inú zárobkovú činnosť, garantovaným čl. 35 Ústavy.

Právo na pokojné užívanie majetku (čl. 1 Dodatkového protokol k Dohovoru č. 1), právo vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 Ústavy SR)

Nesúlad s čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 – Právo na pokojné užívanie majetku

(3) V zmysle článku 1 Dodatku má „Každá fyzická alebo právnická osoba právo pokojne užívať svoj majetok. Nikto nemôže byť zbavený svojho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanoví zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade s všeobecným záujmom a zaistili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút“.

(4) Ako ESĽP⁷ neraz zdôraznil vo svojej judikatúre, pojem „majetok“ je potrebné vnímať

⁵<http://www.sme.sk/c/6374446/literarny-fond-dava-peniaze-aj-svojim.html>

⁶<http://www.changenet.sk/?section=kampane&x=695643>

⁷ V tomto podaní sa pod skratkou ESĽP rozumie aj Európska komisia pre ľudské práva, v závislosti od toho ktorý orgán rozhodol v danej veci.

autonómne, bez ohľadu na to, ako je pojem „majetok“ charakterizovaný a definovaný v národnej úprave (*Gasus Dosier - und Fordertechnik GmbH c. PAYS-BAS* [p. 15375/89]). Súd takisto potvrdil, že právo v zmysle čl. 1 Dodatkového protokolu sa netýka výhradne fyzického majetku, ale takisto zahŕňa napr. penzijné dávky (*Christian Müller proti Rakúsku* [p. 5849/72]), pohľadávky (*Pressos Compania Naviera S.A. a ostatní proti Belgicku* [p. 17849/91]) alebo práva vyplývajúce z duševného vlastníctva – patenty (*Smith Kline a French Laboratories Ltd. proti Holandsku* [p. 12633/87]), prihláška ochrannej známky (*Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku* [p. 73049/01]), a v neposlednej rade autorské práva (*Melnychuk proti Ukrajine* [p. 28743/03]), *Ashby Donald a ostatní proti Francúzsku* [p. 36769/08] a *Neij a Sunde Kolmisoppi proti Švédsku* [p. 40397/12]), o ktoré ide aj v tu predkladanej veci.

(5) Je teda nespochybniteľné, že autorské práva umelcov a vedcov, podliehajú ochrane v zmysle čl. 1 Dodatkového protokolu. Ak sú príjmy z týchto práv zaťažené povinnosťou odvádzať poplatky v zmysle § 5 ZUF, je na mieste zhodnotiť, či je takéto obmedzenie v súlade s čl. 1 Dodatkového protokolu.

(6) Podľa judikatúry ESĽP čl. 1 Dodatkového protokolu obsahuje tri rôzne pravidlá. V prípade *Sporrong Lönnroth proti Švédsku* [p. 7151/75; 7152/75] ESĽP identifikoval tieto pravidlá nasledovne. Prvé pravidlo je všeobecnej povahy a ostatné dve pravidlá sú osobitnej povahy. Prvé pravidlo vyjadruje princíp pokojného užívania majetku, teda záruku práva vlastníť majetok bez zásahu štátu. Druhé pravidlo, stanovuje podmienky, za ktorých môže dôjsť k zbaveniu majetku štátom. Tretie pravidlo stanovuje prípady, za ktorých môže štát zasahovať do pokojného užívania majetku prostredníctvom kontroly jeho užívania, a to v súlade s všeobecným záujmom a v nevyhnutných prípadoch na zaistenie platenia daní a iných poplatkov alebo pokút. ESĽP postupuje od špeciálnejšieho k všeobecnému, keď najprv testuje druhé pravidlo, následne tretie a napokon prvé.

(7) Aj keď ESĽP v prípade *Sporrong a Lönnroth* definoval „tri rozdielne pravidlá“, z vyššie uvedeného vyplýva, že tieto pravidlá sú prepojené. Súd toto prepojenie viackrát zdôraznil (napr. *James v. Spojené kráľovstvo* [p. 8793/79]) a vyslovil, že druhé a tretie pravidlo – čoby pravidlá osobitné – musia byť vykladané vo svetle princípu zakotvenom v prvom pravidle.

(8) Napriek tomu v rozhodovacej praxi ESĽP nepanuje jednotný systém určovania, ktoré porušovanie práva spadá do ktorého pravidla a toto podradňovanie sa často líši prípad od prípadu. V novšej judikatúre však ESĽP už neľpie na striktnom oddeľovaní pravidiel a uznáva, že v prípadoch, kedy nie je možné presne určiť, ktoré pravidlo sa aplikuje, postačuje aplikácia prvého, t.j. „záchytného“ pravidla, na koľko „princípy ovládajúce otázku, či je obmedzenie ospravedlniteľné, sú v zásade rovnaké a vyžadujú oboje, legitímny cieľ a zachovanie spravodlivej rovnováhy medzi sledovaným cieľom a dotknutým individuálnym právom“ (bod 106, *Beyeler proti Taliansku* [p. 33202/96]; pozri aj *N.K.M. proti Maďarsku* [p. 66529/11]). Navrhovatelia preto nepovažujú za potrebné presné zariadenie napádaného ustanovenia a budú ho hodnotiť podľa všeobecných princíпов, na ktorých je čl. 1 Dodatku vybudovaný.

(9) Prvou podmienkou dovoleného obmedzovania práva na pokojné užívanie majetku je zákonnosť (pozri napr. *N.K.M. proti Maďarsku* [p. 66529/11]). Bez ďalšieho je možné konštatovať, že podmienka zákonnosti je splnená, že obmedzenie je stanovené na základe zákona (ZUF) a že ZUF spĺňa podmienky kvality tradične vyžadované v judikatúre ESĽP (dostupnosť, jasnosť, predvídateľnosť).

(10) Následne musí byť ustanovené, či je toto obmedzenie zavedené v súlade s „verejným záujmom“ (prvá veta čl. 1 Dodatku) a či medzi týmto verejným záujmom, sledovaným ZUF a požiadavkami na ochranu základného práva, do ktorého bolo zasiahnuté je ustanovená spravodlivá rovnováha (pozri bod 35 a nasl. *Pressos Compania Naviera S.A. a ostatní proti Belgicku*; bod 111 *Beyeler proti Taliansku*).

(11) Pri určovaní, čo predstavuje „verejný záujem“ požívajú podľa ESĽP jednotlivé krajiny širokú mieru posudzovacej voľnosti (*margin of appreciation*) a môžu si teda do značnej miery samy stanoviť, čo budú považovať za verejný záujem, okrem situácií, kedy by bolo vymedzenie verejného záujmu zjavne bez rozumného základu (*Pressos Compania Naviera S.A. a ostatní proti Belgicku*). Navrhovatelia nespochybňujú, že by ciele ustanovené ZUF – podpora tvorivej, literárnej a umeleckej činnosti (§ 2 ZUF)

- neboli vo verejnom záujme alebo že by boli zjavne bez rozumného základu.

(12) Ak teda obmedzenie sleduje verejný záujem, je potrebné určiť, či je medzi verejným záujmom a základným právom, do ktorého je zasahované, nastolená spravodlivá rovnováha. Ako ESLP uvádza: „Určovanie, či takáto rovnováha existuje, vyžaduje celkové preskúmanie rôznych záujmov vo veci, ktoré si môže vyžiadať analýzu [...] konania strán sporu, vrátane nástrojov použitých štátom a ich implementácie“ (Bod 114, *Beyeler proti Taliansku*; podobne aj *Broniowski proti Poľsku* [p. 31443/96], bod 151).

(13) Podobne ako pri určovaní obsahu pojmu „verejný záujem“, aj pri zvolení toho-ktorého mechanizmu pre naplnenie stanoveného cieľa majú krajiny širokú mieru posudzovacej voľnosti. Súd však i tu zdôrazňuje, že zvolený mechanizmus musí byť implementovaný *nediskriminujúcim spôsobom a musí vyhovovať požiadavke proporcionality* (bod 65, *N.K.M. proti Maďarsku*).

(14) Navrhovatelia sa domnievajú, že v predkladanej veci takáto rovnováha, rešpektujúca limity čl. 1 Dodatku, nie je.

(15) Pridanie 2-5% odvodovej povinnosti zaťažuje umelcov a vedcov nad rámec bežných daňových povinností. Fakticky tak majú umelci a vedci o 2-5% menej príjmu, s ktorým môžu slobodne nakladať. ZUF nadmerne zasahuje do slobody umelcov a vedcov použiť svoj príjem v plnej výške, tak ako ho majú možnosť použiť iné subjekty činné na trhu.

(16) Umelci a vedci takisto nemôžu rozhodovať o použití odvedených prostriedkov. O použití rozhodujú samotné fondy a príspevky sú pridelované na základe rozhodnutia fondu, resp. jeho orgánov. Dochádza tak k situácii, kedy sú prostriedky použité bez toho, aby mali umelci a vedci možnosť slobodne rozhodnúť, aký druh umenia či vedy podporia. K strate príjmu vo výške 2-5% je teda potrebné pridať aj stratu slobodne rozhodnúť, aké umenie či veda majú byť podporené. Ak by existoval alternatívny systém, umelci a vedci by mohli napríklad dobrovoľne podporiť nimi zvolenú oblasť tvorby, v súlade s ich zmýšľaním.

(17) Navrhovatelia zároveň upozorňujú na diskriminujúci povahu povinnosti. Zatiaľ, čo žiaden iný subjekt nie je povinný prispievať na podporu literárnej, hudobnej a umeleckej tvorby, umelci a vedci musia navyše odvádzať 2-5% zo svojich príjmov. Bližšie je táto pripomienka rozoberaná v príslušnej časti podania (k čl. 14 Dohovoru).

(18) S poukazom na vyššie uvedené majú navrhovatelia za to, že ZUF nerešpektuje rovnováhu záujmov celku a práva na pokojné užívanie majetku, garantovanej čl. 1 Protokolu.

Nesúlads č. 20 ods. 1 Ústavy SR – Právo vlastníť majetok

(19) V súlade s čl. 20. ods. 1 Ústavy SR má „každý právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.“

(20) Vo veci PL ÚS SR 23/06, Ústavný súd rozlíšil tzv. „nútené“ a „bežné“ obmedzenie vlastníckeho práva. Pod kategóriu „núteného“ obmedzenia je treba rozumieť vo všeobecnosti obmedzenie na základe čl. 20 ods. 4 Ústavy, znamenajúce obmedzenie vlastníckeho práva k určitej veci, určitého statického statku (napr. obmedzenie vecným bremenom). Na druhú stranu, pod kategóriou „bežného“ obmedzenia ústavný súd rozumie obmedzenie na základe čl. 20 ods. 1 Ústavy. Súd ďalej uvádza, že koncept „núteného“ obmedzenia je úplne odlišný od konceptu „bežného“ obmedzenia. Je potrebné rozlišovať medzi situáciami, kedy dochádza k zásahu do konkretizovaného majetku (na základe pravidla v čl. 20 ods. 4 Ústavy) a kedy dochádza k *dynamickému* zásahu do ekonomickej slobody.

(21) Podobne ako vo vyššie uvedenom rozhodnutí, aj tu napádané ustanovenie § 5 ZUF sa dotýka *dynamického* zásahu. ZUF sa nedotýka obmedzenia konkrétneho, statického majetku ale zásahu do ekonomickej slobody umelcov a vedcov v podobe núteného odvodu poplatkov. Umelci, vedci a príp. ich

dedičia sú povinní odvádzať 2-5% z príjmov, ktoré podliehajú ododom a teda sa nejedná o konkrétny, statický majetok.

(22) Ak je situácia podľa § 5 ZUF kvalifikovaná ako „bežné“ obmedzenie, je na mieste aplikovať test proporcionality (porovnaj aj PL. ÚS 3/00, PL. ÚS 67/07, II. ÚS 152/08 bod 38).

(23) Ako už vyššie uviedli navrhovatelia, podľa ich názoru sa jedná o zásah do majetkových práv, pričom predmetné obmedzenie sa deje na základe zákona.

(24) Ďalší postup v zmysle testu proporcionality potom predpokladá tri kroky: *(I)* test vhodnosti / dostatočne dôležitého cieľa a racionálneho previazania s cieľom; *(II)* kritérium nevyhnutnosti a *(III)* test proporcionality v užšom zmysle:

(25) **(I) Test vhodnosti** – V rámci skúmania vhodnosti je možné konštatovať, a navrhovatelia to ostatne ani v predchádzajúcej časti podania nepopierajú, že predmetná úprava nepredstavuje svojvoľné obmedzenie ústavne garantovaného práva. ZUF a jeho napádané ustanovenie smeruje k naplneniu účelu, ktorý je dostatočne dôležitý, jasne vyplýva zo znenia zákona (podpora tvorivej literárnej, vedeckej a umeleckej činnosti – pozri § 2 ZUF) a je racionálne previazaný s tu ustanoveným cieľom bez potreby bližšieho skúmania.

(26) **(II) Kritérium nevyhnutnosti** – Toto kritérium má za úlohu preveriť, či preskúmané obmedzenie je skutočne nevyhnutné a či na dosiahnutie legitímneho cieľa neexistuje menej obmedzujúci, menej invazívny prostriedok. V tomto ohľade navrhovatelia spatrujú nenaplnenie druhej podmienky testu proporcionality. Existujú totiž prostriedky, ktorými by štát mohol dosiahnuť cieľ vytýčený v ZUF, a to prostriedkami, ktoré výrazne menej zasahujú do ľudských práv a to aj pri zohľadnení priestoru na uváženie, ktorý má zákonodarca pri ustanovovaní legislatívy sledujúcej vytýčený cieľ.

(27) Zákonodarca nielen že môže sledovaný účel zákona o umeleckých fondoch dosiahnuť alternatívnymi normatívnymi prostriedkami, ale za danej situácie je naopak povinný vybrať z plurality možných riešení ten prostriedok, ktorý ústavne chránené hodnoty obmedzuje v čo najmenšej miere. Je dôležité poznamenať, že účel zákona je možné dosiahnuť aj bez zásahu do základných práv umelcov, vedcov a autorov. Alternatívnymi možnosťami zákonodarcu, ktorými je možné dosiahnuť účel zákona o umeleckých fondoch by mohlo byť napríklad:

(a) Novelizovanie zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov spôsobom, aby sa daňovníkom umožnilo poukázať podiel zaplatenej dane aj národnokultúrnej verejnoprávnej inštitúcii, t. j. umeleckým fondom. Týmto spôsobom budú môcť umelci a autori naďalej odvádzať podiel zo svojich hrubých príjmov do rozpočtu umeleckých fondov, a zároveň sa otvorí možnosť pre odvádzanie podielov z hrubých príjmov aj ďalším fyzickým osobám a právnickým osobám.

(b) Ďalšou alternatívou by mohla byť úprava zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, ktorou sa umožní, aby sa žiadateľom o poskytnutie dotácie stala aj národnokultúrna verejnoprávna inštitúcia, t. j. umelecké fondy. Pre Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky to nemusí znamenať zvýšenie nákladov, pretože dotácie sa budú všetkým žiadateľom poskytovať v rámci schválenej dotačnej schémy na príslušný rozpočtový rok.

(c) Zmena spôsobu financovania umeleckých fondov – keďže štát hradí svoje výdaje z daňových a obdobných príjmov, jedným takýmto výdajom by mohla byť aj participácia štátu na rozvoji a podpore umenia financovaním fondov.

(d) Zmena fondov na súkromnoprávne nadácie. Podobnou zmenou prešli po roku 1993 umelecké fondy v ČR (zákon č. 318/93 Sb., ktorým se upravuje změna postavení kulturních fondů), ktoré v podobe nadácií fungujú a plnia svoj účel dodnes.

(28) Vyššie uvedené prostriedky tak predstavujú reálny a možný prostriedok zákonodarcu, ktorý má k

dispozícii a z hľadiska proporcionality zasahuje v najmenej miere do ústavne chránených hodnôt autorov, umelcov a vedcov. Súčasne uvedenými spôsobmi nedôjde k obmedzeniu poslania umeleckých fondov.

(29) Keďže predmetná úprava nespĺňa test nevyhnutnosti, ako bolo vyššie preukázané, ustanovenie § 5 ZUF zlyhalo celkovo v teste proporcionality. Predmetné ustanovenie nespĺňa ústavné podmienky obmedzenia základného práva vlastníť majetok garantovaného čl. 20 ods. 1 Ústavy SR.

Nerovné zaobchádzanie pri užívaní majetku

Diskriminácia – čl. 14 Dohovoru v spojení čl. 1 Protokolu k Dohovoru č. 1

(30) Článok 14 Dohovoru ustanovuje, že: „*užívanie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie*“.

(31) EŠLP vo svojej rozhodovacej praxi pravidelne zdôrazňuje, že čl. 14 Dohovoru nemá sám o sebe uplatnenie, ale hrá dôležitú rolu pri doplňovaní iných, materiálnych ustanovení Dohovoru a protokolov (pozri napr. *Chassagnou a ostatní proti Francúzsku* [p. 25088/94, 28331/95 and 28443/95]). Navrhovatelia majú za to, že v predkladanej veci dochádza k odlišnému zaobchádzaniu s osobami povinnými platiť odvody do fondov (umelci a vedci) a ostatnými, pričom táto diskriminácia má pôvod v práve pokojne užívať majetok.

(32) EŠLP vo svojej bohatej praxi vykladá kategóriu „iné postavenie“ pomerne široko a zaradil sem okrem iného aj diskrimináciu na základe výberu profesie (*Graziani-Weiss proti Rakúsku* [p. 31950/06]). Podobne, v tu predkladanej veci dochádza k diskriminácií na základe „iné postavenie“, konkrétne na základe príslušnosti k profesijnému stavu umelcov a vedcov.

(33) Európsky súd taktiež uvádza, že rozdielne zaobchádzanie je diskriminačné vtedy, ak táto rozdielnosť nemá *objektívne a rozumné zdôvodnenie*, čiže ak nesleduje *legitímny cieľ* alebo ak *medzi použitými prostriedkami a cieľom nie je rozumný vzťah* (*Chassagnou a ostatní proti Francúzsku*, bod 91).

(34) Napádaná úprava predstavuje takúto formu rozdielneho zaobchádzania, ktoré nemá rozumné a objektívne zdôvodnenie.

(35) Podpora tvorivej literárnej, vedeckej a umeleckej činnosti je politikou štátu, z ktorej majú prospech všetci. Plody týchto činností nie sú určené výlučne osobám zaťaženým odvodovou povinnosťou a benefituje na nich celá spoločnosť. Ak umelec vytvorí dielo vďaka podpore z umeleckých fondov, toto dielo je dostupné komukoľvek, bez ohľadu na jeho postavenie. Uvalenie povinnosti prispievať do fondov iba pre určené skupiny osôb tak nemá z tohto pohľadu žiadne objektívne a rozumné zdôvodnenie.

(36) Na rozdiel od niektorých iných foriem finančných príspevkov do subjektov, ktoré sú záujmovou samosprávou niektorých povolání (napr. Slovenská advokátska komora alebo Slovenská komora architektov), príspevky do fondov neposkytujú osobám povinným odvieť časť odmien žiadne špecifické výhody, status ani práva. Pri povinnosti platiť stavovským organizáciám slúžiacim na hájenie záujmov príslušníkov určitého povolenia a zabezpečenia existencie profesijnej samosprávy je povinné platenie určitej skupiny osôb obhájitelná vzhľadom na členstvo a určité výhody plynúce pre príslušníkov stavu. Bez povšimnutia nemôže zostať ani fakt, že v prípade profesijných komôr sú príspevky platené v predom stanovenej výške, nie percentuálnou čiastkou z príjmov.

(37) V prípade umeleckých fondov je situácia opačná. Nezabezpečujú umelcom ani vedcom žiadne postavenie spojené s poplatkovou povinnosťou. Osoby zaťažené poplatkami nemajú priamo žiadne výhodné a nemajú ani právny nárok na podporu ich činnosti, na koľko fondy poskytujú príspevky, resp. inú podpornú činnosť na základe rozhodovania o žiadostiach, pričom rozhodovanie je plne v réžii fondov.

Fakticky môže dôjsť k situácii, kedy fond podporí osobu, ktorá príspevky doposiaľ neodviedla alebo vôbec nemá povinnosť odvádzať.

(38) Nie je patrné ani odôvodnenie zo strany zákonodarcu. Dôvodová správa k návrhu zákona z roku 1993 síce predstavuje ZUF ako snahu etablovať umelecké fondy v novo-ustuporiadanej, post-socialistickej spoločnosti, zákonodarca však nijakým spôsobom nezdôvodnil, prečo majú byť odvodovou povinnosťou zaťažení iba umelci a vedci. Pritom bol zákonodarca schopný presne identifikovať zmysel úpravy ako ochranu národnej umeleckej tvorby. Ak úprava sleduje ochranu záujmu, ktorý sa bezprostredne dotýka celého národa, nie je správne, aby bremeno na zabezpečenie tohto záujmu niesla len vybraná skupina subjektov.

(39) S poukazom na vyššie uvedené navrhovatelia nenachádzajú rozumné a objektívne zdôvodnenie odlišného zaobchádzania medzi osobami povinnými platiť odvody do umeleckých fondov a ostatnými subjektami. Dochádza preto k nedovolenej diskriminácii v zmysle čl. 14 Dohovoru v spojení s čl. 1 Protokolu.

Diskriminácia – čl. 12 ods. 1, ods. 2 a čl. 13 ods. 3 Ústavy v spojení s čl. 20 ods. 1 Ústavy

(40) Čl. 12 ods. 2 Ústavy stanovuje: „(2) Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.“

(41) Aj keď sa vo výpočte dôvodov čl. 12 ods. 2 nenachádza príslušnosť k profesijnej skupine, je potrebné vziať do úvahy časť ustanovenia hovoriacej o „inom postavení“. De facto teda obsahuje čl. 12 ods. 2 demonštratívny výpočet dôvodov. Ústavný súd už v minulosti judikoval, že takéto „iné postavenie“ môže spočívať v príslušnosti k určitému profesijnému stavu (napr. III. ÚS 64/2000). V predkladanej veci dochádza podľa navrhovateľov k znevýhodňovaniu umelcov a vedcov z dôvodu ich príslušnosti k tomuto stavu, pretože sú povinní platiť odvody do fondov iba z dôvodu toho, že sa živia literárnou, umeleckou alebo vedeckou tvorbou.

(42) Ústavný súd vo svojej rozhodovacej praxi takisto zdôraznil, že ustanovenia Ústavy o rovnosti nemožno vnímať, interpretovať a uplatňovať osamotene, ale musí tak byť učinené v organickej väzbe s ostatnými ustanoveniami Ústavy. Ustanovenie čl. 12 ods. 2 je teda nutné previazať s ustanoveniami čl. 12 ods. 1 (predstavujúci vyjadrenie ústavného princípu rovnosti v najvšeobecnejšej podobe) a čl. 13 ods. 3 (vo všeobecnej rovine vyjadrujúci požiadavku (princíp) rovnosti ako jednu z kľúčových materiálnych podmienok obmedzenia všetkých základných práv a slobôd) (PL. ÚS 16/08).

(43) V predkladanej veci navrhovatelia vidia diskrimináciu pri požívaní základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 Ústavy, pozri aj časť relevantnú časť návrhu vyššie). V identickej situácii dvoch subjektov odlišujúcich sa iba profesijným postavením dôjde totiž k ničím nepodloženému, odlišnému zaobchádzaniu.

(44) Ako už navrhovatelia uviedli vyššie, povinnosť odvodov do fondov vo výške 2-5% sa dotýka iba osôb, ktorých príjmy predstavujú autorské odmeny (umelci a vedci, resp. ich dediči). Ak sa však jedná o iné príjmy, ktoré nie sú autorskými odmenami, predmetná úprava sa neuplatní. Dochádza tak odlišnému zaobchádzaniu a zásahu do práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1) iba z dôvodu toho, akou formou činnosti sa tá-ktorá osoba živí. Príjmy osôb, ktoré sa odlišujú iba iným postavením (príslušnosť k inej profesii), sú zaťažené rozdielnou odvodovou povinnosťou.

(45) V predchádzajúcich častiach podania už bolo prízvukované, že odlišné zaobchádzanie v tomto prípade nemá žiadne rozumné odôvodnenie a odôvodnenie neposkytol ani zákonodarca pri prijímaním predmetnej úpravy. Navrhovatelia nepovažujú za nutné opakovať vyššie uvedené argumenty a odkazujú

súd na predchádzajúcu časť návrhu, popisujúcu neodôvodnenosť odlišného zaobchádzania.

(46) S poukazom na vyššie uvedené sú navrhovatelia presvedčení, že ZUF porušuje ústavný zákaz diskriminácie (čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 13 ods. 3 Ústavy).

Právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť (čl. 35 ods. 1)

(47) Ústava SR v čl. 35 ods. 1 ustanovuje, že „Každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť“. Čl. 35 ods. 1 tak zahŕňa štyri samostatné práva: 1) právo na slobodnú voľbu povolania, 2) právo prípravy na slobodne zvolené povolanie, 3) právo podnikat', 4) právo uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

(48) Navrhovatelia sa domnievajú, že v predmetnej veci ide o neústavný zásah do práva podnikat' a / alebo práva vykonávať inú zárobkovú činnosť, v závislosti od režimu činnosti, ktorý si daný umelec či vedec zvolí.

(49) Ústavný súd už v minulosti judikoval nasledovné:

„Právo podnikat' je ústavnou zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Toto právo sa priznáva každej osobe. Prostredníctvom práva na podnikanie sa zaručuje možnosť vykonávať hospodársku činnosť tam, kde existuje ekonomická konkurencia, ako aj tam, kde ekonomická konkurencia neexistuje. Súčasťou takto poskytnutej záruky nie je ochrana podnikateľa pred vstupom konkurenta do zvolenej hospodárskej činnosti.“

(PL. ÚS 7/96)

„Právo podnikat' sa v súkromnom záujme chráni ako spôsob obživy jednotlivca. Zároveň sa ním zabezpečuje verejný záujem na rozvoji podnikania ako dôležitého prvku trhového hospodárstva. [...]“

„Základom trhového hospodárstva a s ním spätaj hospodárskej súťaže je voľnosť vstupu na trh a rovnosť pravidiel správania na trhu pre všetkých účastníkov hospodárskej súťaže. [...]“

(II. ÚS 70/97)

(50) Z dôvodu vyššieho zaťaženia príjmov umelcov a vedcov sa títo tvoriví ľudia dostávajú do horšieho ekonomického postavenia než bežní podnikatelia v rovnakej situácii. Zásah do práva slobodne podnikat' sa preto v ich prípade prejavuje výraznejším obmedzením slobody nakladať s ich finančnými zdrojmi. Ak sa právom podnikat' zabezpečuje zároveň verejný záujem na rozvoji podnikania ako dôležitého prvku trhového hospodárstva, je nutné konštatovať, že povinnosť prispievať do umeleckých fondov bude mať skôr opačný, odradzujúci efekt, keďže osoba povinná odvádzať príspevky, vedomá si svojho znevýhodnenia už pred tým, než začne podnikat', bude od podnikania odradená úplne, dôsledkom čoho dochádza k brzdeniu rozvoja podnikania v umeleckej a vedeckej oblasti.

(51) Takisto je nutné povinnosť odvádzať príspevky do fondov považovať za nerovnosť v pravidlách správania sa na trhu. Ak niektorým účastníkom hospodárskej súťaže je upierané právo slobodne naložiť s 2-5% časťou ich príjmu, dochádza k rozlišovaniu medzi týmito účastníkmi a ostatnými, pričom pre prvú skupinu platia prísnejšie pravidlá, aj keď pre odlišnosť pravidiel nie je objektívny dôvod.

(52) Domnievame sa, že napádaným ustanovením § 5 ZUF sa odňala autorom a umelcom možnosť autonómne rozhodovať o použití časti zisku, ktorý je základným zmyslom podnikania, tým, že zákonodarca ustanovil príkaz odvieť ich 2-5% príspevky z príjmov do umeleckých fondov. Podľa navrhovateľov teda ustanovenie povinnosti v § 5 ZUF predstavuje zásah do práva podnikat' a

uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy.

ČASŤ B – posúdenie ústavnosti § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon

Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“) podľa článku 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a § 37 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, podávajú návrh na začatie konania o posúdení súladnosti § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon (ďalej aj ako „NAutZ“) s ustanovením čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a s ustanovením čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ľudských právach, a to **z nasledovných dôvodov:**

1. Úvod

Nový autorský zákon upravuje v § 79 a § 80 inštitút rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy. Podľa uvedených ustanovení môže organizácia kolektívnej správy (ďalej aj „OKS“), ktorá zastupuje najväčší počet nositeľov práv, udeľovať rozšírené hromadné licencie. Prostredníctvom nich OKS udeľuje súhlas aj na použitie predmetov ochrany nositeľov práv, ktorých daná OKS nezastupuje na základe § 164 NAutZ. Fakticky teda môže OKS udeliť súhlas na použitie akéhokoľvek diela v odbore, v ktorom jej bolo udelené povolenie.

OKS môže udeľovať súhlas iba na niektoré spôsoby použitia, stanovené v § 80. Konkrétne:

- a) *technické predvedenie diela alebo verejný prenos diela v prevádzkarni alebo v inom priestore prostredníctvom technického zariadenia, to nezahrňa vysielanie, retransmisiu a sprístupňovanie verejnosti,*
- b) *použitie obchodne nedostupného diela vyhotovením rozmnoženiny, sprístupňovaním verejnosti alebo verejným rozširovaním jeho rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva,*
- c) *živé predvedenie literárnych diel,*
- d) *vysielanie diel vrátane vysielania prostredníctvom satelitu,*
- e) *nájom alebo vypožičanie rozmnoženiny diela,*
- f) *sprístupňovanie rozmnoženiny diela verejnosti,***
- g) *retransmisiu diel okrem káblovej retransmisie.*

[zvýraznenie pridané]

Takto široko koncipovaná licencia však podľa navrhovateľov nie je v súlade s ústavne garantovaným právom vlastníť majetok. Jedným zo základných pravidiel každého demokratického poriadku je rešpekt k vlastníckemu právu, a teda vlastník je tou osobou, ktorá má rozhodovať o použití svojho majetku do najväčšej možnej miery. V prípade výhradného autorského práva patrí k právam autora aj možnosť rozhodovať kto a akým spôsobom smie použiť jeho dielo.

OKS majú, prostredníctvom inštitútu rozšírenej kolektívnej správy tak ako je ustanovený v NAutZ, možnosť udeliť súhlas na tak ekonomicky významné použitia ako je sprístupňovanie rozmnoženiny diela verejnosti (písm f). Zasahujú tým do samotnej podstaty práv autorov a ďalších nositeľov práv a zbavujú ich čiastočne moci disponovať svojim majetkom. Podobne rozsiahla rozšírená hromadná licenčná zmluva nemá oporu ani v teórii autorského práva a takisto ani v zahraničnej praxi.

2. Posúdenie ústavnosti

Právo vlastníť majetok – Nesúlad s čl. 20 ods. 1 Ústavy SR

(1) Ústava SR v čl. 20 ods. 1 stanovuje, že „Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.“

(2) Pod pojmom „majetok“ nemožno rozumieť výlučne hmotné veci, ale do tejto kategórie spadajú aj práva a pohľadávky (II. ÚS 31/04). Je teda nespochybniteľné, že do pojmu majetku spadajú (majetkové)

autorské práva⁸, resp. práva súvisiace s autorským právom či práva príbuzné.

(3) Čl. 20 ods. 1 negarantuje iba „holé“ právo vlastníť majetok. Vlastnením majetku sa rozumie celý súbor práv – právo vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a úžitky a nakladať s nimi. Vo všeobecnosti je vlastníčkovi garantované, že môže s majetkom nakladať právne relevantným spôsobom (II. ÚS 8/97, PL. ÚS 37/1999). Takýmto nakladaním s majetkom právne relevantným spôsobom je aj právo použiť dielo a z neho vyplývajúce právo udeliť súhlas na použitie diela tretej osobe (§ 19 ods. 1 NAutZ), ktoré je ekonomicky jedno z najvýznamnejších práv.

(4) V predchádzajúcej časti podania (pozri časť A, body 20 a nasl.) bolo vysvetlené, že je nutné rozlišovať medzi „bežným“ a „núteným“ obmedzením práva vlastníť majetok. Navrhovatelia odkazujú Ústavný súd na predmetnú časť podania, na koľko tam uvedený výklad je totožný s výkladom týkajúcim sa aj tejto časti podania. Bez ďalšieho je možné skonštatovať, že v predkladanej veci pôjde o „bežné“ obmedzenie vlastníckeho práva. Nedochoďa k obmedzeniu konkretizovaného majetku, ale vo všeobecnosti k obmedzeniu autorských a ďalších práv.

(5) Navrhovatelia vidia obmedzenie práva vlastníť majetok v skutočnosti, že nositelia práv sú čiastočne pozbavení oprávnenia rozhodovať o tom, kto a za akých podmienok smie použiť ich predmet ochrany prostredníctvom sprístupnenia verejnosti. § 80 písm. f) NAutZ dáva príliš široký priestor OKS a ubera nositeľom práv možnosť rozhodovať, či poskytnú licenciu na jeden z najpodstatnejších spôsobov použitia.

(6) V prípade „bežného“ obmedzenia je nutné uplatniť test proporcionality (porovnaj aj PL. ÚS 3/00, PL. ÚS 67/07, II. ÚS 152/08 bod 38).

(7) Pred prikočením k testu proporcionality je možné skonštatovať, že obmedzenie sa deje na základe výslovných ustanovení NAutZ. Obmedzenie práva vlastníť majetok je v tomto prípade zákonné.

(8) Test proporcionality predpokladá tri kroky: (I) test vhodnosti / dostatočne dôležitého cieľa a racionálneho previazania s cieľom; (II) kritérium nevyhnutnosti a (III) test proporcionality v užšom zmysle:

(9) **(I) Test vhodnosti** – V prvom kroku je potrebné zistiť, čo je účelom preskúmanej normy, či je tento účel dostatočne dôležitý až do takej miery, aby obmedzil základné právo a či je norma schopná dosiahnuť stanovený účel. Obvykle cieľ nie je možné zistiť priamo z textu ustanovenia, je preto potrebné vychádzať zo širších súvislostí.

(10) Pred pristúpením k hodnoteniu cieľa samotnej normy v § 80 písm. f), resp. § 79 a § 80, je potrebné predostrieť širšie autorskoprávne pozadie problematiky.

(11) Právna teória rozoznáva niekoľko módov kolektívnej správy. Vo všeobecnosti existujú tri – povinná kolektívna správa, dobrovoľná kolektívna správa a rozšírená kolektívna správa.

(12) V prípade povinnej kolektívnej správy neexistuje možnosť individuálneho výkonu práva, bez ohľadu na to či nositelia práv sú alebo nie sú zastupovaní OKS na základe dohody. Povinná kolektívna správa sa typicky využíva pri právach, ktoré by bolo možné vykonávať individuálne len veľmi obtiažne. Ide najmä o tzv. remuneračné práva – práva, pri ktorých nositeľ práva nemá možnosť udeľovať súhlas na použitie, má iba právo na odmenu za použitie. Tieto upravuje §146 NAutZ.

(13) Dobrovoľná kolektívna správa je vykonávaná na základe dohody medzi nositeľom práv a OKS. V takom prípade zaleží rozsah zverených práv na obsahu licencie a oblasti, v ktorej OKS kolektívnu správu vykonáva. Táto je upravená v § 164 NAutZ.

(14) Rozšírená kolektívna správa je podobne ako povinná kolektívna správa vykonávaná priamo z

---

⁸ Ak nebude ďalej uvedené inak, v tomto podaní sa pod pojmom „autor“ rozumejú aj iní nositelia práv, pojmom „dielo“ aj iné predmety ochrany a pojmom „autorské práva“ aj práva susediace či príbuzné autorskému právu.

poverenia zákonom. Na rozdiel od povinnej kolektívnej správy ide však v prípade rozšírenej kolektívnej správy o správu výhradných majetkových práv, t.j. práv udeliť súhlas na použitie diel alebo ďalších predmetov ochrany. Nositelia práv majú zároveň možnosť rozšírenú kolektívnu správu vylúčiť (opt-out). NAutZ pozná inštitút rozšírenej kolektívnej správy vo forme rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy podľa § 79 a § 80.

(15) Podobne ako pri povinnej kolektívnej správe, aj pri rozšírenej kolektívnej správe je jej cieľom uľahčenie, resp. odstránenie situácií, pri ktorých by bola individuálna správa ťažšie vykonateľná. Aj cieľ normy v § 80 písm. f) by teda mohol byť charakterizovaný ako zjednodušenie prístupu verejnosti k literárnym, umeleckým a vedeckým dielam. Zákonodarca v dôvodovej správe uvádza ako príklad uľahčenie sprístupňovania zdigitalizovaných predmetov ochrany – obalov kníh prostredníctvom internetu, čo môže byť legitímnym cieľom pre predajcov kníh alebo knižnice. Preto je v prípade zdigitalizovanej zbierky kníh, ktorá môže obsahovať nepreberné množstvo kníh od rôznych autorov, z ktorých mnohých nie sú zastupovaní OKS, žiaduce, aby mala knižnica v rámci svojho katalógu možnosť zverejniť obaly aj pre knihy nezastupovaných autorov.

(16) Navrhovatelia poznamenávajú, že ustanovenia § 80 písm. f), resp. § 79 v spojení § 80 sú schopné naplniť tento sledovaný cieľ a sú s ním racionálne previazané, čím splňujú prvú podmienku testu proporcionality. Navrhovatelia však pokladajú ustanovenia za prekračujúce hranice toho, čo je minimálne potrebné na dosiahnutie stanovených cieľov.

(17) **(II) Kritérium nevyhnutosti** – Ak je cieľom § 80 písm. f) zjednodušenie prístupu verejnosti k autorskoprávne chráneným dielam, prostriedky na jeho dosiahnutie musia byť proporcionálne k cieľu a nesmú prekračovať potrebnú mieru obmedzenia autorského práva. Inak môže dôjsť k tomu, že za účelom zjednodušovania vzťahov medzi nositeľmi práv a používateľmi dôjde až k takému zjednodušeniu a prenosu právomoci udeľovať súhlas na použitie na OKS, že sa autorské právo stane bezpredmetným.

(18) Podľa navrhovateľov ustanovenie § 80 písm. f) smeruje k takémuto vyprázdneniu autorského práva. Podľa ustanovenia § 80 písm. f) môže OKS udeliť súhlas na použitie diela sprístupnením verejnosti. Sprístupňovaním verejnosti NAutZ rozumie „*šírenie diela takým spôsobom, aby k nemu mal jednotlivec prístup z miesta a v čase, ktorý si sám zvolí*“. Toto právo má svoj pôvod v medzinárodnom prostredí (pozri napr. čl. 8 Zmluvy Svetovej organizácie duševného vlastníctva o autorskom práve) a v praxi znamená, že autor, príp. iný nositeľ práv má právo udeľovať súhlas na použitie jeho diela v prípadoch, kedy si používateľ sám zvolí, v akom čase a mieste bude mať prístup k dielu. Možno sem zaradiť v súčasnosti najvýznamnejšie použitia diel prostredníctvom siete internet ako je napr. sťahovanie súborov s dielami alebo „streamovanie“.

(19) § 80 písm. f) potom umožňuje OKS udeliť súhlas na sprístupňovanie verejnosti aj diel nezastupovaných autorov, a to bez akýchkoľvek obmedzení, v akomkoľvek prípade. Na naplnenie cieľov, ku ktorým § 80 písm. f) smeruje, by tak bolo postačujúce užšie formulované ustanovenie. Vyššie uvedený príklad situácie týkajúcej sa digitalizácie obalov kníh by bolo možné zabezpečiť aj v prípade, ak by napr. ustanovenie § 80 písm. f) špecifikovalo, ktoré predmety ochrany sa môžu týmto spôsobom použiť. Bez tohto stráca argument zákonodarcu, že § 80 písm. f) má zabezpečiť jednoduchšie použitie zdigitalizovaných predmetov ochrany, opodstatnenie, keďže aktuálne znenie normy sa netýka len zdigitalizovaných predmetov ochrany, ale akýchkoľvek predmetov chránených autorským právom, resp. príbuzným alebo súvisiacim s autorským právom. Zatiaľ čo vo vzťahu k zdigitalizovaným predmetom ochrany zákonodarca jasne uvádza svoj zámer, nie je vôbec zrejmé, prečo by sa mal § 80 písm. f) dotýkať akýchkoľvek diel.

(20) Naopak, takto široká norma môže autorov a ďalších nositeľov práv poškodiť. Úprava úplne opomína fakt, že právo sprístupňovať dielo verejnosti je v dnešnej, informačnej spoločnosti jedným z najvýznamnejších a ekonomicky najdôležitejších práv. Ak sa neobmedzené právo sprístupňovať diela nezastupovaných autorov prenesie na OKS, môže dôjsť k závažnému a nežiadanejmu zásahu do práva

autora disponovať s dielom podľa vlastnej vôle. Ak napríklad autor umožní používateľom stiahnuť mp3 súbor so svojim dielom, pričom má ale záujem na zachovaní exkluzivity a neželá si, aby bolo jeho dielo použité niekým iným, § 80 písm. f) môže narušiť autonómiu autora pri rozhodovaní ako bude s dielom naložené. Môže tak nastať situácia, kedy vďaka rozšírenej hromadnej zmluve udelenej používateľovi bude tento môcť použiť dielo aj proti vôli autora. To môže mať potom ďalšie dôsledky ako strata výhradného postavenia autora pri sprístupňovaní diela na verejnosti, čo je vážnym zásahom do práv autora a môže sa odraziť aj v ekonomickej rovine ako strata príjmu (napr. v dôsledku zverejnenia mp3 skladby na inom servere dôjde k menšej návštevnosti webovej stránky pôvodného autora).

(21) Napriek tomu, že je systém rozšírenej hromadnej licencie postavený na princípe „opt-out“, t.j. možnosti nositeľa práv vylúčiť kolektívnu správu vo vzťahu k jeho predmetom ochrany, táto možnosť neospravedlňuje zásah do práv nositeľa práv. V druhom kroku testu proporcionality je potrebné hľadať miernejší prostriedok a z tohto hľadiska sa ako miernejší javí systém „opt-in“, t.j. systém, kedy nositeľ práv sám a dobrovoľne predáva spravovanie svojich práv OKS. Nie je preto na mieste ospravedlňovať zásah do práv možnosťou vylúčenia kolektívnej správy, keď zákonodarcu má k dispozícii jednoznačne miernejší prostriedok. Navyše spôsob, ktorým možno rozšírenú kolektívnu správu vylúčiť je rigidný – správu je možné vylúčiť iba písomným oznámením OKS. Platne teda nemožno zrušiť rozšírenú kolektívnu správu „okamžite“, napr. telefonicky alebo osobne, ale je potrebný písomný kontakt s organizáciou.

(22) Prekročenie hranice nutného jasne indikuje aj komparácia so zahraničnými úpravami. Či je úprava v NAutZ porovnávaná so škandinávskymi krajinami (kde pôvodne inštitút rozšírenej kolektívnej správy v 60. rokoch minulého storočia vznikol) alebo aj so susednými krajinami strednej Európy, ktoré sú taktiež typické systémami rozšírenej kolektívnej správy, v žiadnej krajine nie je možné nájsť ustanovenie, ktoré by rozšírenú kolektívnu správu postavilo až tak široko ako to robí § 80 písm. f) NAutZ. Výnimočnosť použitia inštitútu ďalej dokazuje aj legislatívny postoj Európskej únie, ktorá – napriek mnohým prameňom autorského práva, ktoré vyprodukovala – používa inštitút rozšírenej kolektívnej správy iba na jednom mieste, v smernici 98/83/EEC, dotýkajúcej sa autorského práva a satelitného vysielania a káblovej retransmisie, v čl. 3 ods. 2.

(23) Keďže je Slovenská Republika (SR) členským štátom Európskej únie a takisto je viazaná významnými prameňmi autorského práva na medzinárodnej úrovni (najmä Bernský dohovor, TRIPS - Dohoda o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva, WCT – Zmluva Svetovej organizácie duševného vlastníctva o autorskom práve atď.), je potrebné premietnuť do testu proporcionality aj závery vyplývajúce z dokumentov, ktorými je SR viazaná.

(24) Predovšetkým je potrebné upriamiť pozornosť na tzv. troj-krokový test, ktorým sa musia riadiť všetky obmedzenia autorských práv (ustanovený v čl. 5(4) Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/EC, o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, čl. 9(2) Bernského dohovoru, čl. 13 TRIPS alebo čl. 10(1) WCT). Pretože rozšírená kolektívna správa, resp. v predkladanej veci § 80 písm. f) je mechanizmus, ktorý zasahuje a obmedzuje práva autora (právo na sprístupňovanie verejnosti), obmedzenie musí byť zhodnotené optikou troj-krokového testu. Test spočíva v určení, či dané obmedzenie: (1) sa uplatní iba v osobitných situáciách ustanovených zákonom, (2) nie je v rozpore s bežným využitím diela, (3) nesmie neodôvodnene zasahovať do právom chránených záujmov autora.

(25) Z textu viacerých medzinárodných prameňov a prameňov práva EÚ je zreteľné, že práva môžu byť obmedzené len [„...v **určitých** osobitných prípadoch...“ („... **certain** special cases ...“)] - zvýraznenie pridané] – pozri napr. text čl. 5(4) Smernice 2001/29/EC, čl. 9(2) Bernského dohovoru, čl. 13 TRIPS alebo čl. 10(1) WCT. Norma v § 80 písm. f) však tejto podmienke nevyhovuje. Ak majú byť obmedzenia limitované iba na určité prípady, nemôže tak všeobecná norma, akou je § 80 písm. f), vyhovieť prvému kroku. Obmedzenie sa nevzťahuje na určité prípady, ale je ustanovené, že vo všeobecnosti je možné obmedziť autorov v práve sprístupňovať dielo verejnosti a to bez ďalšieho. Aby norma prvému kroku testu

vyhovela, musela by špecifikovať konkrétne prípady obmedzenia. Napríklad, ako už bolo vyššie uvedené, mohlo by byť špecifikované, že právo sprístupňovať diela sa týka iba digitalizovaných obalov kníh.

(26) Druhý krok predpokladá, že obmedzenie nesmie byť v rozpore s bežným využitím diela. Ako však bolo vyššie naznačené, obmedzenie zasahuje samotnú podstatu práva nositeľov práv. Obmedzenie doslova ukracuje nositeľov práv o možnosť udeľovať súhlas na použitie diela formou sprístupnenia verejnosti, keďže toto povolenie môžu používatelia získať na základe rozšírenej hromadnej licencie. Môže sa teda stať, že dôjde k používaniu diela proti vôli autora alebo bez jeho vedomia, čo je nutné považovať za rozporné s bežným využitím diela.

(27) Tretí krok ustanovuje, že obmedzenie nesmie neodôvodnene zasahovať do právom chránených záujmov autora. Tento krok je možné stotožniť s otázkou prelínajúcou sa v teste proporcionality – t.j. aký je cieľ (dôvod) obmedzenia práva autora a či je toto obmedzenie nevyhnutné. Ako navrhovatelia zdôrazňujú naprieč celým podaním, ustanovenie § 80 písm. f) ide jednoznačne nad rámec nutného a teda prekračuje únosnú mieru toho, čo je potrebné na dosiahnutie stanovených cieľov. Obmedzenie nad rámec nutného je teda potrebné považovať za neodôvodnené a preto nemôže obmedzenie § 80 písm. f) vyhovieť ani tretiemu kroku.

(28) Navrhovatelia majú teda za preukázané, že obmedzenie nevyhovuje ani medzinárodnému štandardu – troj-krokovému testu. Keďže je troj-krokový test aj súčasťou autorského práva EÚ, je na mieste zvážiť aj to, aké stanovisko by zaujal Súdny dvor Európskej únie. Je zrejmé, že sa otázkou aplikácie troj-krokového testu potýkajú aj súdy v iných členských štátoch (pozri návrh na začatie prejudiciálneho konania, vec C-301/15). Nie je preto irrelevantné, že v predkladanej veci by mohlo mať zásadný význam aj stanovisko Súdneho dvora Európskej únie. Ak by mal Ústavný súd SR pochybnosti o jeho správnej aplikácii, navrhovatelia navrhujú predložiť Súdnemu dvoru Európskej únie nasledujúcu predbežnú otázku:

„Je národná úprava, akou je tá v predkladanej veci (§79 v spojení s § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z.z., autorský zákon) v súlade s ustanoveniami Smernice 2001/29/EC, o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti a s právom Európskej únie vo všeobecnosti?“

(29) S poukazom na vyššie uvedené sa navrhovatelia domnievajú, že napádaná úprava nevyhovuje druhému kroku testu proporcionality – kritériu nevyhnutnosti – a tým pádom nevyhovuje celému testu, čo znamená, že obmedzenie autorského práva a práv príbuzných a susediacich s autorským právom prostredníctvom § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z.z., Autorský zákon, je v rozpore s ústavne garantovaným právom vlastniť majetok (čl. 20 ods. 1 Ústavy SR).

Nesúlads č. 1 Dodatočného protokolu č. 1 – Právo na pokojné užívanie majetku

(30) V zmysle článku 1 Dodatočného protokolu 1 má „Každá fyzická alebo právnická osoba právo pokojne užívať svoj majetok. Nikto nemôže byť zbavený svojho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanoví zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátu prijímať zákony, ktoré považuje za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade s všeobecným záujmom a zaistili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút“.

(31) Navrhovatelia odkazujú súd na predchádzajúcu časť podania (časť A, bod 3 a nasl.), na koľko výklad tam uvedený je totožný s argumentami, ktoré budú predkladané v tejto časti.

(32) S odkazom na predchádzajúcu časť podania je možné pristúpiť k skúmaniu podmienok dovoleného obmedzenia práva na pokojné užívanie majetku, ktoré garantuje čl. 1 Dodatočného protokolu č. 1.

(33) Prvou podmienkou dovoleného obmedzenia práva na pokojné užívanie majetku je zákonnosť (pozri

napr. *N.K.M. proti Maďarsku* [p. 66529/11]). Bez ďalšieho je možné konštatovať, že podmienka zákonnosti je splnená, že obmedzenie je stanovené na základe zákona (§ 80 písm. f) NAutZ) a že spĺňa podmienky kvality tradične vyžadované v judikatúre ESLP (dostupnosť, jasnosť, predvídateľnosť).

(34) Následne musí byť ustanovené, či je toto obmedzenie zavedné v súlade s „verejným záujmom“ (prvá veta čl. 1 Dodatku) a či tento verejný záujem, sledovanými § 80 písm. f) NAutZ a požiadavkami na ochranu základného práva, do ktorého bolo zasiahnuté ustanovená spravodlivá rovnováha (pozri bod 35 a nasl. *Pressos Compania Naviera S.A. a ostatní proti Belgicku* [p. 17849/91] ; pozri aj bod 111, *Beyeler proti Taliansku* [p. 33202/96]).

(35) Pri určovaní, čo predstavuje „verejný záujem“ požívajú podľa ESLP jednotlivé krajiny širokú mieru posudzovacie voľnosti (*margin of appreciation*) a môžu si do značnej miery sami stanoviť, čo budú považovať za verejný záujem, okrem situácií, kedy by bolo vymedzenie verejného záujmu zjavne bez rozumného základu (*Pressos Compania Naviera S.A. a ostatní proti Belgicku*). Ako bolo uvedené vyššie, navrhovatelia nespochybňujú, že ciele sledované § 80 písm. f) majú určitý rozumný základ a že tieto ciele sú legitímne.

(36) Ak teda obmedzenie sleduje verejný záujem, je potrebné určiť, či je medzi verejným záujmom a základným právom, do ktorého je zasahované, nastolená spravodlivá rovnováha. Ako ESLP uvádza: „*Určovanie, či takáto rovnováha existuje, vyžaduje celkové preskúmanie rôznych záujmov vo veci, ktoré si môže vyžiadať analýzu [...] konania strán sporu, vrátane nástrojov použitých štátom a ich implementácie*“ (Bod 114, *Beyeler proti Taliansku*; podobne aj *Broniowski proti Poľsku* [p. 31443/96], bod 151).

(37) Podobne ako pri určovaní obsahu pojmu „verejný záujem“, aj pri zvolení toho-ktorého mechanizmu pre naplnenie stanoveného cieľa majú krajiny širokú mieru posudzovacej voľnosti. Súd však i tu zdôrazňuje, že zvolený mechanizmus musí byť *implementovaný nediskriminujúcim spôsobom a musí vyhovovať požiadavke proporcionality* (bod 65, *N.K.M. proti Maďarsku*).

(38) Navrhovatelia sa domnievajú, že v predkladanej veci takáto rovnováha, rešpektujúca limity čl. 1 Dodatku nie je.

(39) V predchádzajúcej časti podania už bolo poukázané na mnoho pochybností, ktoré úprava v § 80 písm. f) vyvoláva. Najmä môže dôjsť k situácii, kedy budú diela použité významným spôsobom bez zvolenia alebo bez vedomia autora, čím je zasiahnuté do samej podstaty a ekonomicky jedného z najdôležitejších práv autora. Umožnenie tak hlbokého zásahu do práv nemožno považovať za vyvážené a je preto nutné považovať za rozporné s právom na pokojné užívanie majetku, garantovaného čl. 1 Dodatku k dohovoru č. 1.

ČASŤ C – Posúdenie ústavnosti § 148 ods. 3 písm. d) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon

Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“) podľa článku 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a § 37 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, podávajú návrh na začatie konania o posúdení súladnosti § 148 ods. 3 písm. d) zákona č. 185/2015 Z.z. autorský zákon s ustanovením čl. 35 ods. 1 a čl. 55 ods. 2 Ústavy SR, a to **z nasledovných dôvodov:**

1. Úvod

Nový autorský zákon, ktorý nadobúda účinnosť 1. januára 2016, upravuje inštitút kolektívnej správy (Piata časť „Správa práv“). Kolektívna správa je bežnou a uznávanou súčasťou autorskoprávných úprav po celom svete, pričom má dlhodobú históriu aj na Slovensku. Podstatou kolektívnej správy je prenesenie výkonu autorských práv na organizáciu (organizácia kolektívnej správy, ďalej aj „OKS“), v prípadoch, kedy by bola individuálna správa neúčelná alebo prakticky nemožná. Vznik OKS je viazaný na podmienky stanovené zákonom a podlieha získaniu oprávnenia na výkon kolektívnej správy od Ministerstva kultúry (ďalej aj „MK SR“).

OKS sú súkromnoprávne subjekty, v zásade občianske združenia, ktorým zákon priznáva niektoré osobitné práva a ukladá osobitné povinnosti v zmysle autorského zákona. Svoju existenciu a fungovanie si spravujú nezávisle a štát ingeruje do fungovania OKS len v potrebnej miere. Organizačné, ekonomické a ďalšie záležitosti sú tak plne v réžii OKS, za podmienok stanovených autorským zákonom. Pre nositeľov práv kolektívna správa predstavuje ušetrenie nákladov a jednoduchšiu správu ich práv, pre používateľov jednoduchší spôsob získania oprávnenia na použitie diel a ďalších predmetov ochrany.

Navrhovatelia však považujú podmienky vzniku OKS za neodôvodnene prísne a ťažko splniteľné. Úprava v novom autorskom zákone stanovuje v § 148 nasledovné:

Žiadosť o udelenie oprávnenia

(1) O udelení oprávnenia rozhoduje ministerstvo na základe písomnej žiadosti právnickej osoby so sídlom na území Slovenskej republiky (ďalej len „žadateľ“).

[...]

(3) Prílohou k žiadosti podľa odseku 1 je

[...]

d) doklad, ktorým je

*1. písomný záväzok **najmenej desiatich zahraničných organizácií kolektívnej správy**, ktoré sú podľa práva iného štátu oprávnené na jeho území vykonávať kolektívnu správu práv vo vzťahu k rovnakému odboru kolektívnej správy práv, že budú so žiadateľom vzájomne zastupovať nositeľov práv na území, na ktorom vykonávajú kolektívnu správu práv, ak bude žiadateľovi udelené oprávnenie, alebo*

*2. menný zoznam **najmenej 1 000 nositeľov práv z iných štátov**, ktorí záväzne prejavili záujem o kolektívnu správu svojich práv žiadateľom s uvedením miesta trvalého pobytu a podpisu týchto nositeľov práv, alebo*

*3. zoznam **najmenej 10 000 predmetov ochrany nositeľov práv z iných štátov**, ktorí záväzne prejavili záujem o kolektívnu správu svojich práv k týmto predmetom ochrany*

žiadateľom, so špecifikáciou týchto predmetov ochrany,

[Zvýraznenie pridané]

Podmienky reprezentatívnosti voči zahraničiu sú premrštené a fakticky znemožňujú vznik nových OKS.

Je pochopiteľné, že nositelia práv majú záujem na čo najlepšej správe s čo najnižšími nákladmi. Zvyšovanie kvality služieb a znižovanie nákladov na správu by mohla zabezpečiť práve súťaž medzi OKS. Úprava v NAutZ ale neodôvodnene sťažuje vstup nových OKS na trh a znemožňuje tak vytvárať alternatívne OKS, ktoré by chceli konkurovať už existujúcim OKS. Ak by sa časť autorov alebo iných nositeľov práv rozhodla založiť OKS, narazili by na tvrdé a len ťažko splniteľné podmienky stanovené v § 148 ods. 3 písm. d).

Podľa navrhovateľov sú podmienky vzniku nových OKS v nesúlade s právom podnikat', resp. vykonávať inú zárobkovú činnosť, garantované čl. 35 ods. 1 a v tomto spojení takisto v nesúlade s čl. 55 ods. 2, ktorý právne záväzným spôsobom ustanovuje záujem ochraňovať a rozvíjať hospodársku súťaž v Slovenskej Republike.

2. Posúdenie ústavnosti

Právo slobodne podnikat' a právo vykonávať inú zárobkovú činnosť – Nesúlad s čl. 35 ods. 1 Ústavy SR; Ochrana a rozvoj hospodárskej súťaže – Nesúlad s čl. 55 ods. 2

(1) Ústava SR v čl. 35 ods. 1 garantuje, že: „Každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť“. Čl. 35 ods. 1 teda zaručuje štyri osobitné práva: 1) právo slobodnej voľby povolania, 2) právo prípravy na slobodne zvolené povolanie, 3) právo podnikat' a 4) právo uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Ako bude v nasledujúcej časti podania uvedené, napádaná úprava nie je v súlade s právom podnikat' a právom vykonávať inú zárobkovú činnosť. Zároveň takto nastavená úprava nie je v súlade s čl. 55 ods. 2 Ústavy SR, ktorý garantuje, že „Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku súťaž“. Napádaná úprava nie je v súlade s ústavným garantovaným záväzkom štátu podporovať a chrániť hospodársku súťaž.

(2) Pred pristúpením k samotnému hodnoteniu zákonnej úpravy považujú navrhovatelia za dôležité poukázať na početnú judikatúru Ústavného súdu SR, ktorá je v predkladanej veci relevantná:

„Právo podnikat' je ústavnou zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia.“
[...]

*„Základom trhového hospodárstva a s ním spätou hospodárskou súťažou je **voľnosť vstupu na trh a rovnosť pravidiel správania sa na trhu pre všetkých účastníkov hospodárskej súťaže. Vstup na trh je súčasťou ústavou zaručeného práva podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť**, pretože v trhovom hospodárstve je podstatné uplatnenie práva podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na trhu.“* [...]

*„Právo podnikat' sa v súkromnom záujme chráni ako spôsob obživy jednotlivca. **Zároveň sa ním zabezpečuje verejný záujem na rozvoji podnikania ako dôležitého prvku trhového hospodárstva. Toto právo sa priznáva osobám ako právny prostriedok rozvoja trhovej ekonomiky zaručenej čl. 55 ods. 1 ústavy.**“*

(II. ÚS 70/97) [zvýraznenie pridané]

„Právo podnikat' je ústavnou zárukou slobody výkonu hospodárskej činnosti podľa uváženia. Toto právo sa priznáva každej osobe. Prostredníctvom práva na podnikanie sa zaručuje možnosť vykonávať hospodársku činnosť tam, kde existuje ekonomická konkurencia, ako aj tam, kde ekonomická konkurencia neexistuje. Súčasťou takto poskytnutej záruky nie je ochrana podnikateľa pred vstupom konkurenta do zvolenej hospodárskej činnosti.“

(PL. ÚS 7/96)

„Hospodársku súťaž štát chráni len tam a dovtedy, kde a dokiaľ nevzniknú dôvody pre obmedzenie alebo vylúčenie hospodárskej súťaže vo verejnom záujme.“ [...]

„Článkom 35 ods. 1 ústavy sa nezaručuje iba právo podnikat'. Zaručuje sa ním aj právo uskutočňovať inú zárobkovú činnosť. Inú zárobkovú činnosť možno uskutočňovať podľa ďalších zákonov, napr. podľa Občianskeho zákonníka.“ [...]

„Pre vymedzenie rozsahu práva podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť je dôležitá otázka vzájomných účinkov čl. 51 a čl. 2 ods. 3 ústavy vo vzťahu k čl. 35 ods. 1 ústavy. Výkladom citovaných článkov ústavy možno dospieť k záveru, že občan môže vykonávať len takú zárobkovú činnosť, ktorú mu zákon výslovne dovoľuje. Uplatnením takého výkladu by sa však nerešpektoval čl. 2 ods. 3 ústavy, podľa ktorého: „Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.“. Zároveň by sa výrazne obmedzili reálne možnosti občana zabezpečovať vlastnú obživu. Preto pre hľadanie obsahu, rozsahu a ochrany zaručenej čl. 35 ods. 1 ústavy okrem čl. 51 a čl. 2 ods. 3 ústavy je právne významný aj čl. 55 ods. 1, podľa ktorého: „Hospodárstvo Slovenskej republiky sa zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky.“ Z tohto ustanovenia nemožno odvodzovať subjektívne práva. Jeho právna významnosť spočíva vo vymedzení splnomocnenia adresovaného zákonodarcovi, ktoré umožňuje zákonom obmedziť len to, čo nie je v rozpore s princípmi čl. 55 ods. 1 ústavy.“

(PL. ÚS 13/97) [zvýraznenie pridané]

„Nemožno legitimizovať také legislatívne opatrenie alebo iný obmedzujúci zásah, ktoré úspech určitej skupiny podnikateľov alebo osôb uskutočňujúcich inú zárobkovú činnosť v zákonom vytvorenom konkurenčnom (trhovom) prostredí bez ústavne akceptovateľného dôvodu (cieľa) neodôvodnene sťažuje alebo dokonca priamo vylučuje v prospech úspechu inej skupiny podnikateľov alebo skupiny ďalších subjektov uskutočňujúcich inú zárobkovú činnosť.“ [...]

(PL. ÚS 13/09)

(3) Ako vyplýva z citovanej judikatúry, voľnosť vstupu na trh a právo podnikat', resp. vykonávať zárobkovú činnosť zabezpečuje verejný záujem na rozvoji podnikania a ďalších ekonomických činností ako dôležitého prvku trhového hospodárstva. Základom trhového hospodárstva je pritom voľný vstup na trh a rovnosť pravidiel správania sa na trhu pre účastníkov hospodárskej súťaže. Zákonodarca by teda nemal klásť potenciálnym účastníkom na trhu „polená pod nohy“, ale mal by, naopak, zabezpečovať vo verejnom záujme čo najširšiu možnosť vstupu účastníkov na trh, a teda zachovať sa v súlade s princípmi trhovej ekonomiky a verejným záujmom na rozvoji podnikania a hospodárskej súťaže.

(4) Právo podnikat', resp. vykonávať inú zárobkovú činnosť je garantované v medziach stanovených zákonom (čl. 51 ods. 1 ústavy). Napriek tomu aj zákonné medze týchto práv musia rešpektovať aplikovateľné ustanovenia ústavy (napr. čl. 55 ods. 1 – pozri PL. ÚS 13/97) a obmedzujúce zásahy do práva podnikat', resp. vykonávať inú zárobkovú činnosť nesmú byť svojvoľné (pozri aj PL. ÚS 13/09).

(5) Navrhovatelia sa domnievajú, že podmienka pre založenie OKS ustanovená v § 148 ods. 3 písm. d) nerešpektuje ústavné limity pre právo podnikat', resp. vykonávať inú zárobkovú činnosť, vytýčené ústavou a rozhodovacou praxou ústavného súdu.

(6) OKS síce sami nevznikajú, resp. nesmú vzniknúť za účelom zisku (pozri § 144 ods. 1 písm. b)) a teda nepodnikajú ani nevykonávajú zárobkovú činnosť sami o sebe. Zásah do práva podnikat', resp. vykonávať zárobkovú činnosť je ale potrebné vnímať optikou jednotlivých nositeľov práv. Zatiaľ čo zmyslom samotnej OKS nie je vytvárať zisk, hlavnou motiváciou nositeľov práv združiť sa v OKS je práve znížiť náklady a zefektívniť správu ich práv. Nositelia práv prostredníctvom OKS uplatňujú svoje právo vykonávať zárobkovú činnosť – z titulu ich autorských práv, ktoré spravuje OKS, im plynú príjmy vyzbierané touto OKS. Ak by sa teda skupina nositeľov práv chcela sama združiť v OKS, ako konkurencia už existujúcim OKS, za účelom uplatenia svojho práva vykonávať inú zárobkovú činnosť, bude jej v tom bránené prísnyimi podmienkami v § 140 ods. 3 písm. d). Bez statusu OKS pritom nositelia práv nemôžu

požívať niektoré práva, ktoré zákon priznáva OKS (napr. spravovať povinne kolektívne spravované práva, uzatvárať hromadné licencie, získavanie informácií pri živom predvedení diel) a stavia ich celkovo do horšej pozície v porovnaní s OKS (napr. jednotliví nositelia práv majú menšiu vyjednávaciu silu ako zoskupenie v OKS).

(7) § 148 NAuZ určuje podmienky, za ktorých je možné založiť OKS. Na koľko OKS vykonávajú nie len významnú službu pre nositeľov práv a používateľov predmetov ochrany, ale ich správne a profesionálne fungovanie je dôležité z pohľadu verejného záujmu na existencii vhodného systému kolektívnej správy, je na mieste, aby zákonodarca vyžadoval preukázanie odbornej pripravenosti OKS pred tým, než jej bude udelené oprávnenie. Takéto obmedzenie vstupu na trh je ústavou dovolené, pokiaľ je ustanovené vo verejnom záujme (pozri PL. ÚS 13/97 - „Hospodársku súťaž štát chráni tam, kde nevznikajú dôvody pre obmedzenie alebo vylúčenie hospodárskej súťaže **vo verejnom záujme**“ [zvýraznenie pridané]).

(8) Podmienka v § 148 písm. 3 písm. d) však vyvoláva pochybnosti o svojej opodstatnenosti a nutnosti z pohľadu verejného záujmu. Nie je jasné, na základe čoho zákonodarca umožní vstup na trh iba takej OKS, ktorá preukáže zastupovanie najmenej desiatimi zahraničnými OKS, ktorá predloží menný zoznam najmenej 1000 nositeľov práv z iných štátov, ktorých bude zastupovať a ktorá predloží zoznam najmenej 10 000 predmetov ochrany nositeľov práv z iných štátov, ku ktorým bude spravovať práva (ďalej len „podmienky v § 148 ods. 3 písm. d“).

(9) V dôvodovej správe k NAuZ, v osobitnej časti dotýkajúcej sa § 148, sa uvádza, že „uvedené podmienky sú zárukou potrebnej odbornosti žiadateľa o oprávnenie na výkon kolektívnej správy práv.“ (str. 39). Nie je však vôbec zrejmé, ako dokážu zabezpečiť podmienky § 148 ods. 3 písm. d) odbornosť OKS. Vzhľadom na novovznikajúcu OKS k zahraničiu a jej schopnosť vykonávať kolektívnu správu plnohodnotne spolu nekorelujú. Doklad o tom, koľko zahraničných nositeľov práv bude OKS zastupovať alebo koľko predmetov ochrany bude spravovať nemajú žiadnu spojitosť s tým ako kvalitne bude OKS svoje služby poskytovať. OKS by mohla rovnako kvalitne poskytovať svoje služby aj v prípade, ak by majorita jej členov a zastupovaných predmetov ochrany bola domácich, t.j. nositeľov práv s trvalým bydliskom na Slovensku.

(10) Z vyššie uvedeného dôvodu nie je zrejmé, aký cieľ sledujú obmedzenia vstupu na trh stanovené podmienkami v § 148 ods. 3 písm. d), keďže zákonodarcom deklarovaný cieľ preukázania odbornosti nie je možné dosiahnuť povinnosťou predložiť podklady vyžadované v § 148 ods. 3 písm. d). Na koľko teda nie je takéto obmedzenie ustanovené vo verejnom záujme a javí sa ako samoúčelné – napriek tomu, že je stanovené zákonom – nemôže byť súladné s ústavne garantovaným právom podnikat' resp. vykonávať inú zárobkovú činnosť (čl. 35) a zároveň nie je v súlade s garanciou ochrany a podpory hospodárskej súťaže a princípmi trhovej ekonomiky (čl. 55).

(11) Neobvyklosť takejto podmienky pre preukázanie odbornosti indikuje aj komparácia so zahraničnými úpravami. Napríklad nemecká úprava (§ 2, *Urheberrechtswahrnehmungsgesetz vom 9. September 1965 [BGBl. I S. 1294]*) vyžaduje iba tri podmienky: predloženie stanov, údajov osôb oprávnených konať v mene OKS a menný zoznam nositeľov práv, ktorý prejavili záujem o kolektívnu správu, pričom žiadosť o udelenie oprávnenia môže byť odmietnutá iba z objektívnych dôvodov ako napr. nepreukázateľná odborná spoľahlivosť osôb zodpovedných za chod OKS alebo nepostačujúce finančné prostriedky. Podmienky podobné tým v § 140 ods. 3 písm. d) nie sú vyžadované ani napr. v Španielsku (*Artículo 133, Ley 22/1987, de 11 de noviembre, de Propiedad Intelectual*), Francúzsku (*Articles L321-1 à L321-13, Code de la propriété intellectuelle*), Českej Republike (§ 98, zákon č. 121/2000 Z.z., *Autorský zákon*), Poľsku (*Art. 104, Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*) alebo Maďarsku (§ 92 (1) bc, 1999. évi LXXVI. törvény - a szerzői jogról). Je teda zrejmé, že tak prísne podmienky vo vzťahu k zahraničiu, aké ustanovuje NAuZ, nie je možné nájsť v úpravách iných štátov EÚ.

(12) Z vyššie uvedených dôvod majú navrhovatelia za to, že podmienky v § 140 ods. 3 písm. d) závažne obmedzujú vstup nových OKS na trh s poskytovaním služieb nositeľom práv a používateľom, pričom na takéto obmedzenie nie je žiadny dôvod verejného záujmu. Dochádza k obmedzovaniu práva podnikat' resp. práva vykonávať inú zárobkovú činnosť nositeľov práv, garantovaného čl. 35 ústavy. Takisto úprava nie je v súlade s princípmi, na ktorých je založená trhová ekonomika Slovenskej Republiky a najmä nie je v súlade s cieľom ochrany a podpory hospodárskej súťaže (čl. 55 ods. 2 ústavy).

ČASŤ D – Petit

Navrhovatelia navrhujú, aby Ústavný súd Slovenskej republiky prijal tento návrh na ďalšie konanie, meritórne prerokoval tento návrh a vydal tento **nález**:

1. **Ustanovenie § 5 zákona č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch nie je v súlade s čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 13 ods. 3, čl. 20 ods. 1 a čl. 35 ods. 1 Ústavy SR, čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv.**
2. **Ustanovenie § 80 písm. f) zákona č. 185/2015 Z. z., autorský zákon, nie je v súlade s čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.**
3. **Ustanovenie § 140 ods. 3 písm. d) zákona č. 185 / 2015 Z. z., autorský zákon, nie je v súlade s čl. 35 ods. 1 a čl. 55 ods. 2 Ústavy SR.**

Dolu podpísaní poslanci Národnej rady Slovenskej republiky podávajú návrh podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky na posúdenie súladnosti § 5 zákona č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch a súladnosti § 80 písm. f) a § 148 ods. 3 písm. d) zákona č. 185/2015 Z.z., autorský zákon, s Ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Zároveň svojím podpisom splnomocňujú _____ na zastupovanie navrhovateľov v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky v predmetnej veci a súhlasia, aby v rozsahu tohto splnomocnenia ďalej splnomocnil advokáta, aby namiesto neho konal za splnomocniteľov.

	Meno a Priezvisko	Podpis
1.	.....	.....
2.	.....	.....
3.	.....	.....
4.	.....	.....
5.	.....	.....
6.	.....	.....
7.	.....	.....
8.	.....	.....
9.	.....	.....
10.	.....	.....
11.	.....	.....
12.	.....	.....
13.	.....	.....
14.	.....	.....
15.	.....	.....
16.	.....	.....
17.	.....	.....
18.	.....	.....
19.	.....	.....
20.	.....	.....
21.	.....	.....
22.	.....	.....
23.	.....	.....
24.	.....	.....
25.	.....	.....
26.	.....	.....
27.	.....	.....
28.	.....	.....
29.	.....	.....
30.	.....	.....